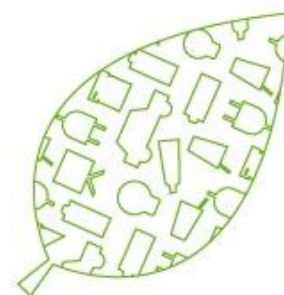

PRODUCENTEN

verantwoordelijkheid

Nederland

7 januari 2019

Positie ten aanzien van de Circulaire Economie

Dit document maakt onderdeel uit van een reeks van 8 *Position Papers* waarin de visie van VPN op producentenverantwoordelijkheid wordt belicht.

Positie ten aanzien van Circulaire Economie
Kernboodschappen VPN
De rol van herwinningssystemen in CE
Reparatie, hergebruik, refurbishment
Instrumenten, maatregelen Recycling en CE (verwijderingsbijdrage / statiegeld)
Internationale aspecten, export Recycling
Kosten van afval
Inzamelprestaties leden VPN

Dit document behandelt de positie van VPN ten aanzien van de CE. De algemene visie van VPN wordt hierin belicht vanuit de volgende gezichtspunten:

Wat is onze mening over CE?

Waarom werkt de CE?

Waarom werkt het niet (goed genoeg)?

Welke aanvullende instrumenten werken wel resp. niet?

Wat is de rol van producentenverantwoordelijkheid?

Wat is de rol van VPN?

1. Wat is onze mening over Circulaire Economie?

Met het oog op de groei van de wereldbevolking en de hiermee verband houdende slinkende hoeveelheid grondstoffen is het management en het beheer van materialen van groot belang. In combinatie met productontwerp gericht op materialenterugwinning, ondersteunende wet- en regelgeving, mede gericht op gedragsverandering bij gebruik en maximale inzameling op het moment dat het product als afval wordt aangeboden kan de circulaire economie dichterbij worden gebracht.

Missie: VPN en haar leden werken samen om Producentenverantwoordelijkheid te bevorderen en circulaire materiaalstromen tot stand te brengen.

Visie: Productenverantwoordelijkheid is een belangrijke motor achter de circulaire economie.

2. Waarom werkt de Circulaire Economie?

De tijd is rijp, de grenzen aan de groei worden steeds beter herkend. Er is een toenemend gevoel voor urgentie. Dat is een belangrijke randvoorwaarde om resultaten te behalen in de keten van producenten tot en met gebruikers en recycling. Overheden, op zowel Europees - als op lokaal niveau (en alle tussenliggende bestuurslagen) zien het belang ervan. CE staat op de agenda's, beleid wordt ontwikkeld en burgers en organisaties denken mee en dragen bij. Vroege vogels in het bedrijfsleven hebben al modellen uitgetoetst en hebben daarmee de richting gewezen waar het heen kan gaan. Urgentie en (basis)kennis is er, maar dat is niet voldoende.

3. Waarom werkt het niet (goed genoeg)?

Niet alle (bedrijfsvoering) modellen zijn toepasbaar op alle ketens en in alle omstandigheden. Er is bovendien eerder sprake van maatwerk dan van massaproductie.

Daarnaast bevindt de markt van CE – producten (als concept van vraag en aanbod) zich in het begin van de levenscyclus en dienen marktinstrumenten op het gebied van prijsvorming, toegankelijkheid, bescherming, handelsbelemmeringen en mededinging zich nog verder te ontwikkelen. De CE ontstaat (nog) niet vanzelf. Wil de CE succesvol zijn dan dient de business case zich te voegen naar de wetten van de markt of anders te leunen op subsidiëring van de overheid en/of kosten dekken uit bijdragen van consumenten en burgers.

Zonder interventie van de overheid zal er slechts in bijzondere gevallen op vrijwillige basis een model worden ontwikkeld, bijvoorbeeld indien het bedrijfseconomisch interessant is (kopieerapparaten) of indien een groep bedrijven vanuit maatschappelijk verantwoorde motieven aan de slag gaat (vlakglas). In de meeste gevallen zal een initiatief een duwtje in de rug nodig hebben. Het feit dat het niet spontaan wordt opgepakt, wordt doorgaans veroorzaakt door de negatieve (meestal financiële) gevolgen van vaak geheel nieuwe modellen. Er zijn dan ook genoeg voorbeelden van niet geheel gelukte of geheel mislukte experimenten (spijkerbroeken Mud Jeans, Skala verhuur van tv's aan particulieren, KPN mobieltjes lease).

Er is nog onvoldoende kennis over de reactie van de markt op de verschillende modellen: zal de koper/gebruiker dit aanbod ambiëren/accepteren? Kan het uit?

4. Welke (aanvullende) instrumenten werken wel en respectievelijk niet?

Denkbare instrumenten zijn o.a. subsidies, belastingen, inleverprikkel, financieringsfaciliteiten, bewustmakende resp. gedrag veranderende communicatie, scholing, verbod- en gebodswetgeving etc. en dat alles op micro- en/of macro niveau.

In het algemeen is VPN voorstander van bedrijfsvoeringmodellen die (financieel) zelfdragend zijn. CE modellen die zijn ontwikkeld op basis van belastingmaatregelen of subsidie blijken vaak onvoldoende robuust en zijn daarmee instabiel. De realiteit gebiedt dat de politieke wil om te komen tot de CE voorlopig nog gepaard dient te gaan met de politieke bereidheid te willen werken met bedrijfsvoeringmodellen waar 'geld bij moet'. Afval dat onvoldoende (markt) waarde in zich bergt blijft onvoldoende kansrijk voor vrijwillige initiatieven. Daarbij komt dat het meer kost om het vanuit een milieuoogpunt goed te doen dan om het minder goed te doen. Marktpartijen spelen hierop in, romen de markt af en verdienen aan afgedankte producten door zich in onvoldoende mate aan de regels te houden. Ook bewustmaking en gedragsverandering bij consumenten en burgers kost geld: dit zijn kostbare en langdurige trajecten die zichzelf niet bedruipen en bekostigd dienen te worden uit het bedrijfsvoeringmodel.

Een positief effect van differentiatie in kosten van circulaire maatregelen is niet evident: de kosten per product van die maatregelen zijn vaak van beperkte omvang, niet voldoende hoog om met differentiatie het gedrag te beïnvloeden.

Wat werkt dan wél?

Wet- en regelgeving werkt, of het nu gebiedend of verbiedend is. Het effect wordt groter bij een toenemende mate van sociale controle in combinatie met toezicht en handhaving door inspecties en overheden. In sommige gevallen is de gewenste interventie gebaseerd op een maatschappelijk belang, dat individuele bedrijven en gebruikers niet uit zichzelf willen oppakken (bijvoorbeeld de vermindering van zwerfafval).

Wet- en regelgeving kan ook onbedoelde effecten hebben en de wetgever dient een goede verantwoording af te leggen over gekozen richting die in de wetgeving wordt vastgelegd. Ook wordt opgemerkt dat de wetgever tegelijkertijd géén marktpartij kan zijn, noch dat de wetgever (eco) design eisen zou moeten opstellen. Dit laatste omdat het de wetgever aan kennis van producten en van productieprocessen ontbreekt, zeker waar deze plaatsvinden in andere landen / continenten.

5. Wat is de rol van producentenverantwoordelijkheid (EPR)?

VPN beschouwt het instrument 'producentenverantwoordelijkheid' als een succesvol middel om de inzameling en verantwoorde verwerking en recycling van afgedankte producten te organiseren.

Voor de duurzame werking van een dergelijk systeem is minimaal een drietal randvoorwaarden nodig.

1. De (gewenste) deelname van alle betrokken bedrijven vereist adequate wet- en regelgeving en een hierbij passend instrumentarium voor toezicht en handhaving;
2. Producentenverantwoordelijkheid berust bij producenten maar werkt alleen met de erkenning dat het een gedeelde verantwoordelijkheid is die alle actoren aangaat: iedere schakel van de keten dient mee te doen en de juiste dingen te doen.
3. Afdoende financiering van het (financieel) tekort in de keten.

Om de negatieve effecten weg te nemen zou een transparante doorbelasting van de kosten aan de consument / burger een goed hulpmiddel zijn. Daarmee wordt de koper zich op het moment van aankoop niet alleen (beter) bewust van de eventuele nadelige maatschappelijke en / of milieu aspecten van het aangekocht product, maar is het tevens een moment om te communiceren over de toekomstige verwijdering van het nieuw aangekochte product of van het oude product dat met de aankoop vervangen wordt.

Voor de meeste bestaande systemen voor herwinning van grondstoffen, voortkomend uit wettelijke producentenverantwoordelijkheid is de zichtbare doorbelasting resp. de gedwongen afdracht van een beheerbijdrage een onmisbare voorwaarde gebleken. Zonder deze financieringsvormen zouden dergelijke systemen niet (lang) hebben bestaan of niet zo succesvol zijn gebleken.

6. Wat is de rol van VPN?

Zie www.producenten-verantwoordelijkheid.nl voor de Missie en de Visie van VPN en eveneens op deze website de *position paper* De rol van herwinningssystemen voor e-waste in de Circulaire Economie.

VPN MC PP 010719 Positie ten aanzien van de Circulaire Economie